

KATALOG OSMANSKIH DOKUMENATA (I), obradila Azra Gadžo-Kasumović, Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, Sarajevo 2018., 448 str.

Bogatij i vrlo značajnoj publicističkoj produkciji Gazi Husrev-begova biblioteka dodala je još jedan biser nanizan od „arhivskih dragulja“ iz njenog zlatnog historijskog rudokopa. To svakako ovu instituciju, ali i njene napore čini značajnijim u našoj naučnoj i svekolikoj kulturnoj javnosti, ali i izvan granica naše zemlje. Da naprijed izrečeno nisu puke fraze govori sami sadržaj publikacije pod naslovom *KATALOG OSMANSKIH DOKUMENATA (I)*, u obradi vrijedne, i naučnoj javnosti u Bosni i Hercegovini i šire već dobro poznate, afirmirane i vrlo uspješne osmanistice Azre Kasumović-Gadžo.

Katalogizacija ma koliko se činila jednostavnom predstavlja vrlo zahtjevan posao posebno što je obaveza obrađivača kazati što više na što manje prostora, a to znači dati sve relevantne elemente čitaocu o jednom dokumentu koji je predmet katalogiziranja, pa i sukus njegovog sadržaja, odnosno njegove suštine. Stoga ponekad kataloške tekstove opterećuje obilje informacija koje nije moguće razuditi lirskom ljepotom koja će čitaoca relaksirati. No, to govori ipak o jednoj drugoj dimenziji, onome kroz šta treba proći obrađivač da bi nam ponudio onoliko koliko je dovoljno kao smjerokaz, ali samo za one koji ne tragaju isključivo za lirskim elementima teksta, nego prolaze kroz šumu informacija, datuma, naizgled jednoobraznih i jednoličnih fraza i termina. Da ipak ne nedostaje raznolikosti govori činjenica da je ovim katalogom obuhvaćeno više od deset različitih vrsta dokumenata (fermani, naredbe, berati, razne tezkire, tevdžihname, valijine bujuruldije, kajmakamove bujuruldije i pisma sa penčom, razni podnesci, pritužbe, žalbe, molbe, obavijesti i sl) što aproksimativno iznosi nešto manje od 1700 dokumenata različitih vrsta, dimenzija, rukopisa, vremena nastanka, različitih jezičkih, stilskih, diplomatskih karakteristika, raznolikog administrativnog porijekla i administrativnog jezika, i mnogo toga što veoma usložnjava njihovu obradu.

Katalog predstavlja izbor prema kriterijima koje je autorica uspostavila prilikom samog odabira dokumenata:

- a) pojedinačni originalni dokumenti ili njihovi prijepisi i
- b) dokumenti sadržani u sudskim protokolima. Ovakva klasifikacija je nešto što se nameće kao prvi dojam pri susretu s ovim katalogom.

Bez obzira na taj prvi dojam ova publikacija se može promatrati iz više perspektiva, no ograničenje prostora ne dozvoljava široko elaboriranje svih aspekata toga značaja, posebno zadiranje u suštinu svakog od njih. Stoga u

ovom osvrtnu moramo biti vrlo pragmatični i ukazati samo na neke osnovne odlike, koje nam nekako nameće naprijed istaknuta podjela u dvije cjeline.

U prvom dijelu kataloga obrađeno je oko 780 različitih pojedinačnih dokumenata (fermani, naredbe, berati, razne tezkire, tevdžihname, valijine bujuruldije, kajmakamove bujuruldije i pisma sa penčom, razni podnesci, pritužbe, žalbe, molbe, obavijesti i sl.) Katalogiziranje ovih dokumenata podrazumijevalo je davanje najosnovnijih informacija o svakom dokumentu, počev od njegovog naziva, dimenzija u njegovoj prirodnoj veličini, originalnosti, mjestu izdavanja, vremenu izdavanja, ishodištu (izdavaču) dokumenta, kome se upućuje i povod kojim se upućuje, sa najosnovnijim sadržajem. Time su ispunjeni svi stručni standardi predstavljanja dokumenta, dovoljni za njegovu dalju i podrobniju naučnu obradu i analizu. To svakako naučnicima i općenito znanstvenoj javnosti predstavlja vrlo značajne informacije za temasko ili neko drugo selektiranje dokumenata, a koji mogu biti od potencijalnog interesa u izučavanju pojedinih pitanja političke, ekonomske, društvene ili neke druge naravi. Stoga su ove informacije vrlo dragocijene i skraćuju put dolaska do potencijalno interesantnih izvora informacija.

Drugi dio kataloga predstavlja, također, izbor dokumenata upisanih od strane kadija u 20 sudskih sidžila (protokola), sarajevskog (18) fojničkog (1) i mostarskog (1) suda. Ovaj dio kataloga obuhvata kratke sadržaje 252 fermana, 150 berata i oko 510 bujuruldija. To govori o obimu, ali i značaju ponuđenog sadržaja, za čije predstavljanje su neophodne iznimno značajne stručne i naučne pretpostavke. Sama brojka od oko 900 dokumenata sa njihovom kratkom obradom upućuje na obim posla i napora koji je bio neophodan za njihovo predstavljanje. Tim prije što navedeni dokumenti predstavljaju prijepise, često nečitke, što obrađivaču stvara dodatne poteškoće u odgonetanju svega onoga što ovakva vrsta dokumenata nosi.

U ovom osvrtnu nije moguće zaobići ni neke druge aspekte, odnosno sadržaje koji ovom izdanju daju vrijednost više, kao što su rječnik historijskih stručnih termina kao ključ za dekodiranje onima koji i nisu bliski takvim ili sličnim sadržajima. Drugi vrlo dragocijen pomoćni aspekt predstavljaju faksimili dijala katalogiziranih dokumenata koji čitateljstvu daju i vizuelni uvid u vrste, izgled, i sve druge aspekte obrađivanih dokumenata, i svakako predstavlja svojevrsan magnet za čitaoca, ali i dodatni podsticaj radozalcima da se duže zadržavaju nad tim dokumentima.

I na kraju našoj javnosti treba skrenuti pažnju da je ova publikacija prva publikacija ove vrste, i to samo po sebi predstavlja značajan autorski i izdavački uspjeh. To znači da je autorica zapravo otvorila jedan put i proces, koji ima svoju perspektivu, s jedne strane, i s druge strane, tim svojim postignućem obavezala je Gazi Husrev-begovu biblioteku i općenito našu osmanistiku da slijedi tu trasu i nastavi dalje „mukotrpnno krčenje“ kod nas

prilično zaraslog puta. Drugo što želimo naglasiti jeste da je pojava ovog kataloga uspostava komunikacije između zbirke, fondova ili njihovih dokumenata sa javnošću i čitateljstvom i da katalog sam po sebi predstavlja prvi korak ka znanstvenoj artikulaciji samo dijela iznimno bogatog sadržaja zbirke osmanskih dokumenata pohranjenih u Gazi Husrev-begovoj biblioteci. Nema sumnje da će ovaj katalog našoj naučnoj i stručnoj javnosti itekako dobro doći u lakšem detektiranju nekih pitanja, predstavljati podsticaj za odabir nekih tema za izučavanje naše prošlosti.

Aladin Husić